

HOGE RAAD VAN ADEL

JAARVERSLAG 2014

Inhoudsopgave

Ten geleide	3
JAARVERSLAG VAN DE RAAD	5
Adelszaken	9
Overheidsheraldiek	13
JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIE	20
Secretaris en medewerkers	20
Aanwinsten collecties	23
Beheer en dienstverlening	25
Correspondentie en bezoekers	26
BIJLAGE	27
Wapenverleningen 2014	27
HOGE RAAD VAN ADEL	34

Ten geleide

Het verslagjaar was een bijzonder jubileumjaar. Op 24 juni 2014 was het precies 200 jaar geleden dat Z.K.H. Willem Frederik Prins van Oranje-Nassau als Soevereine Vorst der Verenigde Nederlanden een ‘Collegie van Heraldie’ met de naam Hoge Raad van Adel oprichtte. De viering vond plaats aan de vooravond op maandag 23 juni met een plechtige bijeenkomst in de Ridderzaal te 's-Gravenhage, in aanwezigheid van Z.M. de Koning en de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Veiligheid en Justitie. Dr. R.H.A. Plasterk hield als eerst verantwoordelijke bewindspersoon voor adelszaken en overheidsheraldiek een feestrede. Mr. I.W. Opstelten presenteerde bij deze gelegenheid het nieuwe grootzegel van de koning, dat traditioneel wordt bewaard door de minister van Justitie. Een mooi jubileumgeschenk was zijn bruikleenoverdracht, in opdracht van H.K.H. Prinses Beatrix, van haar grootzegelstempel aan de Hoge Raad van Adel ter completering van de collectie grootzegels van de koningen en koninginnen van het Koninkrijk der Nederlanden.

Opening door de voorzitter van de viering 200 jaar Hoge Raad van Adel in de Ridderzaal, 's-Gravenhage 23 juni 2014 (foto Thijs baron van der Feltz)

De koning nam het eerste exemplaar in ontvangst van het jubileumboek *Wapenregister van de Nederlandse adel. Hoge Raad van Adel 1814-2014*, waaraan in de eerste helft van het jaar door een interne redactie de laatste hand was gelegd. De voorbereiding, zowel wat betreft inhoud als vormgeving, heeft gedurende enkele jaren veel tijd in beslag genomen

naast het reguliere werk van secretaris en medewerkers. Dat gold eveneens voor de nieuwe Databank Overheidsheraldiek, die op de jubileumdag online ging.

In de tweede helft van het verslagjaar nam de Raad met enige verbazing kennis van de argumentatie van de Rechtbank Overijssel in zijn uitspraak over een edelman, die had geweigerd een verkeersboete te betalen omdat zijn adellijk predikaat niet was vermeld. Hoewel de kantonrechter erkende dat de officier van justitie verplicht is adellijke titulatuur op te nemen in sanctiebeschikking en aanmaning, kon de edelman hieraan geen argument ontleen om zijn boete niet te betalen. De kantonrechter beschouwde titelvermelding als niet meer dan een uiting van respect voor de staatkundige verhoudingen zoals die in de eerste tien jaar van ons koninkrijk feitelijk bestonden of respect voor traditie, zoals deze in 1994 nog eens wettelijk is bevestigd. Afgezien van de feitelijke onjuistheid van deze historische terugblik – de Nederlandse adel heeft staatsrechtelijke betekenis gehad van 1814 tot 1848 – gaat de kantonrechter in zijn conclusie dat titelvermelding ‘kennelijk een heel andere strekking heeft dan een identificerende’ voorbij aan de ministeriële circulaire van 15 februari 2010 inzake verplichte vermelding. Deze circulaire was gericht aan alle afnemers van de basisregistratie personen (GBA, thans BRP) en geeft aan dat artikel 5 van de Wet op de adeldom moet worden uitgevoerd en geen ruimte laat voor afwijking. De minister van BZK concludeert daarin dat ‘het niet zo mag zijn, dat personen met een titel vermelding op officiële documenten via rechterlijke procedures steeds zouden moeten afdwingen’. Hiermee wordt onbewust de discussie over adellijke titulatuur als ‘authentiek gegeven’ geactiveerd (zie mijn introductie bij de jaarverslagen over 2009 en 2012). Ik wil deze omissie in wet en besluit basisregistratie personen (BRP 2014) dan ook opnieuw onder de aandacht brengen.

C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter

JAARVERSLAG VAN DE RAAD

De Hoge Raad van Adel bracht in 20 (2013: 18) zaken advies uit. Van deze hadden 7 (5) betrekking op adelszaken, 1 (1) op naamrecht, 7 (4) op wapens, 2 (2) op vlaggen, 2 (4) op emblemen en 1 (2) op ridderlijke orden. In totaal werden 18 (21) nieuwe en 8 (4) oude dossiers behandeld. De nieuwe betroffen 5 (6) onderwerpen van algemene aard, 3 (2) adelszaken, 0 (1) naamrecht, 4 (4) wapenverleningen en -vermeerderingen, 3 (2) vlaggen, 2 (4) emblemen en onderscheidingen, 0 (1) Ridderlijke Duitse Orde en 1 (1) Maltezer Orde.

In het filiatieregister van de Nederlandse adel werden 138 (82) akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven. Dit hogere aantal is vrijwel geheel te danken aan initiatieven om buitenlanders, die tot de Nederlandse adel behoren, te bewegen hun geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten bij de Raad aan te leveren.

De voorzitter vertegenwoordigde de Raad tijdens de nieuwjaarsreceptie van Zijne Majesteit de Koning op dinsdag 14 januari in het Paleis op de Dam, de jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei te Amsterdam en de opening van de Staten-Generaal op de derde dinsdag in september.

Hij was op zaterdag 8 maart mede namens de Raad aanwezig in het Evert Zoudenbalch Huis te Utrecht bij het jaarlijkse interridderlijk overleg van de verschillende ridderschappen, waarbij de Nederlandse Adelsvereniging, de Vereniging voor Jongeren van Adel in Nederland en de Hoge Raad van Adel te gast zijn. De vergadering werd deze keer georganiseerd door de Ridderschap van Utrecht. De aanwezigen gingen akkoord met het verzoek van de Raad om met het oog op zijn 200-jarig bestaan over het complete adressenbestand van de in het overleg samenwerkende verenigingen te mogen beschikken, teneinde alle leden de mogelijkheid te bieden om tot die datum tegen gereduceerd tarief in te tekenen op het *Wapenregister van de Nederlandse adel* – het complete overzicht van alle besluiten en wapentekeningen van de Noord-Nederlandse adel – dat aanvankelijk door de Raad in eigen beheer zou worden uitgebracht. De Zwolse uitgever WBooks had zich bereid verklaard het jubileumboek voor eigen rekening en risico royaal het licht te doen zien, mits inhoud en vormgeving door de Raad werden verzorgd en de doelgroep van afnemers eenmalig persoonlijk kon worden benaderd.

Op vrijdag 28 maart waren voorzitter en secretaris aanwezig bij de presentatie van de biografie van de oud-secretaris van de Raad, de latere prof.mr.dr. J.Ph. de Monté ver Loren, door de auteur JanHein Heimel, tevens voorzitter van de De Monté ver Loren Stichting. De twee eerste exemplaren van het boek, waarin de secretaris het voorwoord schreef, waren voor de burgemeester van Zeist en de voorzitter van de Hoge Raad van Adel.

Op 24 juni 2014 was het precies 200 jaar geleden dat Z.K.H. Willem Frederik Prins van Oranje-Nassau als Soevereine Vorst der Verenigde Nederlanden een ‘Collegie van Heraldie’ met de naam Hoge Raad van Adel oprichtte om zich te laten adviseren over ceremonie, adeldom en overheidsheraldiek. Aan de vooravond van dit gedenkwaardige feit vond op maandagmiddag 23 juni een plechtige bijeenkomst voor 200 genodigden plaats in de Ridderzaal te 's-Gravenhage, die werd bijgewoond door Z.M. Koning Wil-

lem-Alexander. De voorzitter van de Raad vervulde daarbij een dubbelrol, enerzijds als (mid)dagvoorzitter, anderzijds als hoornspeler in het Haagse dubbelblaaskwintet ‘Team Tien’ (dirigent Sjef de Kort), dat de *Suite française* (1935) van Francis Poulenc ten gehore bracht.

Aanbieding van het jubileumboek aan Z.M. de Koning door de voorzitter (foto Thijs baron van der Feltz)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dr. R.H.A. Plasterk, sprak daarna een feestrede uit, waarin hij de adel als groep prees voor diens rol in de geschiedenis en de continuïteit en verantwoordelijkheid die daaruit sprak. ‘Aan de instelling van de Nederlandse adel in 1814 hebben we niet alleen het jubilerende hoge college van Staat te danken, maar daarnaast het behoud van belangrijk cultureel erfgoed’, zo sloot de minister zijn toespraak af. Prof.dr. G.-R. de Groot, hoogleraar rechtsvergelijking en internationaal privaatrecht te Maastricht, Hasselt (B.) en Aruba, vergeleek in zijn humoristische voordracht andere Europese adelsstatuten met de Nederlandse Wet op de adeldom en constateerde dat het gewijzigde Belgische naamrecht nog zijn neerslag in het Belgische adelsrecht moet krijgen. Voorts trachtte hij een lans te breken voor verdere modernisering van het Nederlandse adelsrecht, nu hiermee in 1994 een begin was gemaakt door erfelijke adeldom ook buiten het huwelijk te laten overgaan.

Een hoogtepunt tijdens de herdenking was de aanbieding van het eerste exemplaar van het *Wapenregister van de Nederlandse adel. Hoge Raad van Adel 1814-2014* aan Z.M. de Koning door de voorzitter, tevens eerste auteur van het naslagwerk. Het officiële gedeelte werd afgesloten met de presentatie van het grootzegel van de Koning door de minister van Veiligheid en Justitie, dat met advies van de Raad door de Koninklijke Nederlandse Munt in Utrecht was vervaardigd. In zijn toespraak kon de minister meedelen dat de Koning had besloten dat het zilveren portretzegelstempel tijdens zijn regering op

het Ministerie van Veiligheid en Justitie zou blijven berusten, zoals zijn overgrootmoeder Koningin Wilhelmina in 1898 had beslist. De minister verblijdde de voorzitter van de Raad met de instemming van Prinses Beatrix om haar grootzegelstempel via het Kabinet van de Koning in bruikleen te geven aan de Hoge Raad van Adel om toegevoegd te worden aan de collectie grootzegels van de koningen en koninginnen van het Koninkrijk der Nederlanden.

Tot slot nodigde de voorzitter van de Raad Z.M. de Koning en beide ministers uit om het nieuwe grootzegel te aanschouwen in een glazen vitrine, waarin ook dat van Koningin Beatrix lag alsmede een adelsdiploma om het gebruik ervan te illustreren. Via een 3D-powerpointpresentatie op twee schermen naast de troonzetel was ook de zaal getuige van de onthulling. Vervolgens konden de andere aanwezigen het grootzegel bezichtigen en begaf men zich naar de receptie in de Rolzaal, waar de complete Raad, vertegenwoordigers van de ridderlijke orden en de provinciale ridderschappen, de medewerkers aan het jubileumboek en enkele anderen aan de Koning werden voorgesteld.

Gelijktijdig met de viering op het Binnenhof trad de nieuwe Databank Overheids-heraldiek via de website van de Hoge Raad van Adel in werking waarmee alle gemeentewapens, waarover de Raad in zijn lange bestaan adviseerde, online kwamen.

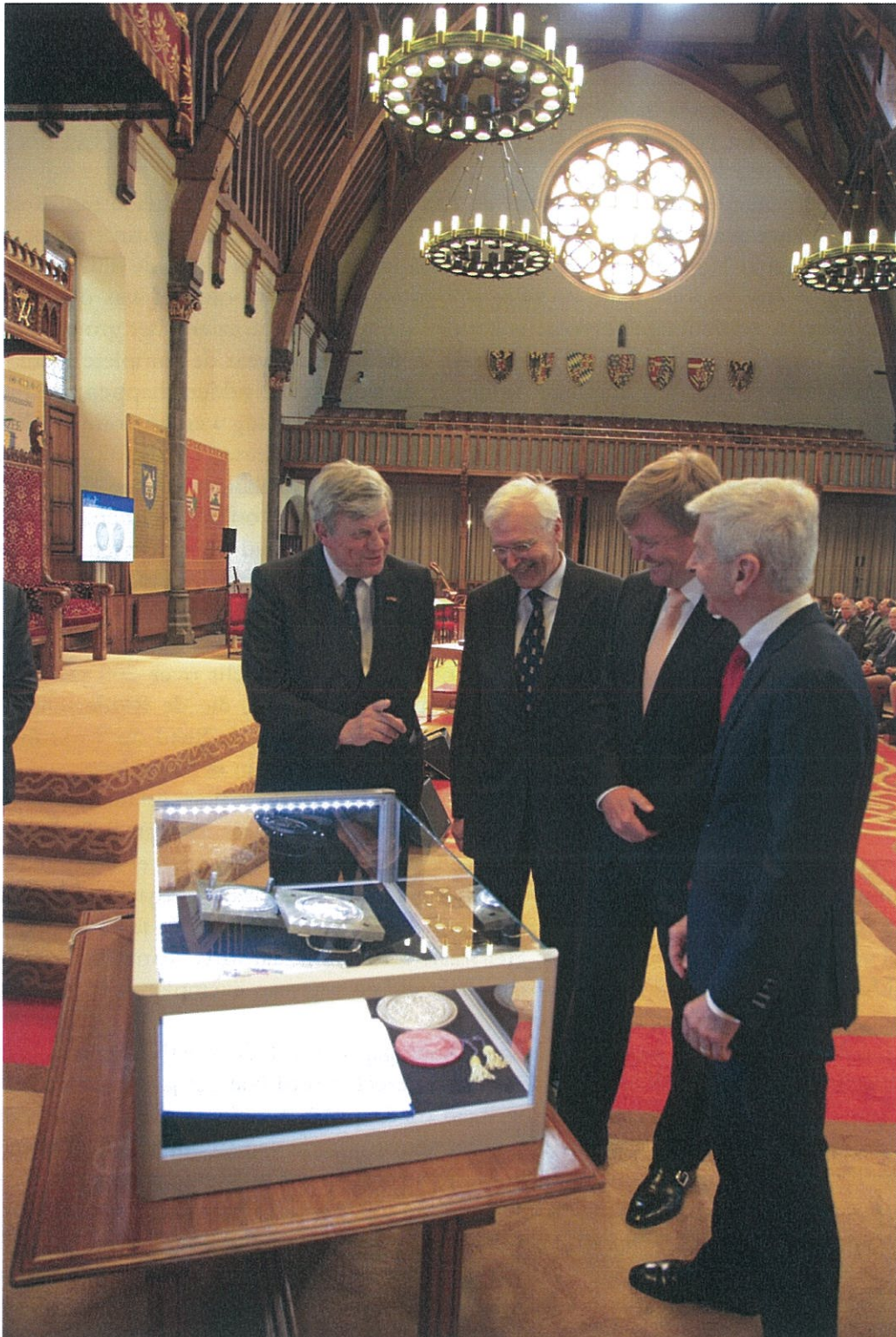
's Avonds bood de Hoge Raad van Adel (oud-)leden, (oud-)secretarissen, medewerkers en hun partners, alsmede professor De Groot en echtgenote, een jubileumdiner aan in de Groote Sociëteit Haagsche Club – Plaats Royaal op het Lange Voorhout in Den Haag.

Op zaterdag 18 augustus hield de voorzitter een voordracht over 200 jaar ridderschappen op de Dag van de ridderschappen te Middelburg, die de Ridderschap van Zeeland had georganiseerd. De secretaris vertegenwoordigde de Raad op 9 oktober bij de viering van 200 jaar Algemene Rekenkamer in Pulchri Studio in Den Haag.

De najaarsvergadering van de Raad vond woensdag 19 november op uitnodiging van baron en barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt plaats in kasteel Renswoude, terwijl voor de partners door de plaatselijke historische vereniging een excursieprogramma naar kerk en oudheidkamer (in het gemeentehuis) was georganiseerd. Tijdens de vergadering vond een evaluatie plaats van het jubileum eerder dit jaar, waarop met veel voldoening werd teruggekeken. Het fraaie fotoalbum, dat M.W. baron van der Feltz MBA in opdracht van de Raad had samengesteld en waarvan exemplaren voor de Raad beschikbaar waren, droeg daartoe bij.

Inzake de correctie van de kroon op de koningspostzegel, die PostNL in januari 2014 uitbracht en waarop de Raad ambtshalve had gereclameerd (zie het jaarverslag over vorig jaar), ontving de voorzitter van de Raad op 3 april het verheugende bericht van de directeur mededinging en consumenten van het Ministerie van Economische Zaken, dat PostNL voornemens was de kroon op de postzegel in het volgende jaar aan te passen. De postzegel met Koninklijke kroon en nieuwe datering kwam, volgens het later in het jaar uitgekomen persbericht van PostNL, vanaf 5 januari 2015 te koop.

Medewerkers van de Hoge Raad van Adel namen deel aan en hielden voordrachten op het Symposium 200 jaar Nederlandse adel, dat op vrijdag 28 november door het Centraal Bureau voor Genealogie en de Werkgroep Adelsgeschiedenis werd georganiseerd. De aanleiding was de verschijning van het laatste en twintigste deel van de historische reeks van *Nederland's Adelsboek*, die tussen 1988-2014 uitkwam.

Presentatie van het grootzegel van Koning Willem-Alexander. Z.M. de Koning wordt geflankeerd door de minister van Veiligheid en Justitie mr. I.W. Opstelten (geheel links), de voorzitter van de Hoge Raad van Adel drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije (links) en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dr. R.H.A. Plasterk (rechts) (foto Thijs baron van der Feltz)

Adelszaken

Adelsrecht

Bij besluit van 28 januari 2014 heeft de minister van BZK conform het advies van de Raad het verzoek afgewezen van een particulier om *erkenning van adeldom op grond van wettige afstamming langs mannelijke lijn van een oud-adellijke geslacht* (zie het jaarverslag over 2013). Hij deed daarbij een beroep op artikel 2, lid 4, van de Wet op de adeldom (Woa): ‘Erkenning te behoren tot de Nederlandse adel kan uitsluitend plaatsvinden ten aanzien van personen die behoren tot een geslacht dat vóór 1795 reeds tot de inheemse adel behoorde.’ In zijn uitspraak van 9 oktober 2014 heeft de Rechtbank Den Haag de afwijzing door de minister op 22 april 2014 van het bezwaar van rekwestrant in stand gehouden. Zowel de minister als de rechtbank baseerden zich op een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 29 april 2003, waarin inheemse adel wordt omschreven als een groep bestaande uit personen die in de periode vanaf 1579 tot 1795 in een ridderschap zijn beschreven of om andere redenen werden geacht tot de ‘maatschappij-adel’ te behoren. Het meer dan honderd jaar openlijk voeren van de titel baron binnen een geslacht gold tijdens de Republiek als een garantie voor adeldom van personen, van wie niet bekend was dat zij ooit niet tot de adel hadden behoord. Rekwestrant was echter niet in dit bewijs geslaagd, zodat zijn beroep ongegrond werd verklaard.

De Rechtbank Den Haag (sector bestuursrecht, enkelvoudige kamer) deed op 19 februari 2014 uitspraak in de zaak van een vóór 1 augustus 1994 buiten het huwelijk geboren *erkende zoon van een adellijke (maar toen nog niet ingelijfde) vader*, wiens verzoek om inschrijving in het filiatierregister van de Nederlandse adel door de minister van BZK, op advies van de Raad, was afgewezen. Met een verwijzing naar de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 5 januari 2005 (de zogenaamde Zeeuwse adoptiezaak) – waarin werd bepaald dat de Wet op de adeldom geen terugwerkende kracht heeft en de datum van inwerkingtreding bepalend is voor zowel adoptiekinderen als erkende kinderen, op wie volgens artikel 3 van de wet adeldom ook overgaat buiten het huwelijk – werd het beroep op het door de minister op 8 oktober 2013 afgewezen bezwaar ongegrond verklaard. Een beroep op de artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) slaagde evenmin omdat de rechtbank concludeerde dat geen sprake was van inmenging door de overheid in het privéleven van appellant wegens het ontbreken van aan inschrijving verbonden rechten.

Ook de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State conformeerde zich in zijn uitspraak van 31 december 2014 aan zijn eerdere uitspraak van 5 januari 2005 en kwam tot de conclusie dat het recht op opname in het filiatierregister niet valt onder de reikwijdte van artikel 14 (“civil rights”) van het EVRM. Onthouding van adellijke titulatuur aan vóór de inwerkingtreding van de wet geboren buitenechtelijke kinderen valt, aldus de Afdeling, wel binnen de sfeer van artikel 8 (recht op privé- en gezinsleven) van hetzelfde verdrag, waardoor rechterlijke toetsing van de afwijzing moet plaatsvinden. De Afdeling stelde vast dat van discriminatie door de wetgever geen sprake is omdat voor de verschillende behandeling van buitenechtelijke kinderen die vóór of ná 1 augustus 1994 zijn geboren redelijke en objectieve gronden bestaan. De modernisering van het historisch gegroeide instituut was immers beperkt gebleven tot na die datum buiten het

huwelijk geboren kinderen van een adellijke vader. Gelet hierop bestaat voor het onderscheid een objectieve en redelijke rechtvaardiging, zo concludeerde de Afdeling.

De Rechtbank Midden-Nederland te Utrecht verklaarde in zijn uitspraak van 21 mei 2014 het beroep van een *voormalige Hongaarse edelman* ongegrond, wiens verzoek om inlijving in de Nederlandse adel sedert 1974 om meerdere redenen was opgeschort. De minister van BZK had op 13 juni 2013 diens bezwaar op zijn besluit afgewezen, omdat het verzoek uit 1969 niet kan herleven, nu dit bij brief van 27 maart 1974 is ingetrokken. Evenals de minister is de rechtbank van mening dat rekwesrant in 1969 slechts een verzoek om (positief) advies aan de Hoge Raad van Adel heeft gedaan, maar vervolgens heeft nagelaten een formeel verzoek aan de koningin te richten, zoals artikel 74 van de Grondwet (oud) voorschreef. In zijn uitspraak van 24 december 2014 conformeerde de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State zich aan de uitspraak van de rechtbank. Uit de door rekwesrant in zijn rekest gekozen bewoordingen zag de Afdeling geen aanleiding voor de Hoge Raad van Adel om het inlijvingsverzoek destijds op eigen initiatief door te zenden aan het staatshoofd.

Een *baron bij eerstegeboorte* vroeg de Raad informeel advies over de mogelijkheid van overgang van deze primogenituurtitel, nog tijdens zijn leven, op zijn oudste zoon. Als argument voerde hij aan dat zijn zoon tijdens de bloei van zijn leven in het maatschappelijk verkeer (te) lang ongetiteld zou blijven, hetgeen zijn functioneren op het gewenste niveau kon belemmeren. De baron zou bij die gelegenheid dan een stapje terug willen doen en verder als jonkheer door het leven willen gaan. Volgens het vigerende adelsrecht kan een verzoek van een oudste zoon om reeds gedurende het leven van zijn vader diens titel te voeren op grond van het Koninklijk Besluit van 4 april 1827 (*Stb.* 169) nog steeds worden gedaan, maar is dit ná 1848 niet meer voorgekomen. Kennelijk is de afschaffing van de standenmaatschappij en het verdwijnen van de staatsrechtelijke betekenis van adeldom hieraan debet geweest. Anderzijds bleef na honorering van het verzoek de titel voor de vader behouden en betekende verlening van de eerstgeboortetitel aan de zoon in feite titelcreatie.

De Raad adviseerde dan ook dat de zoon zelf een verzoek aan de koning zou dienen te richten, maar voorzag weinig mogelijkheden omdat creatie van adeldom (in casu titelverlening) sinds de inwerkingtreding van de Woa in 1994 was voorbehouden aan leden van het Koninklijk Huis. Ook het advies van de Raad bleef informeel, want inmiddels had de zoon te kennen gegeven de primogenituurtitel niet te ambiëren zolang zijn vader leefde.

Bestuursrecht

In de *Wob* (Wet openbaarheid van bestuur)-*beroepszaken*, die waren aangespannen tegen de uitspraken van de Rechtbank Alkmaar, d.d. 15 november 2012, waarvan in het jaarverslag over 2013 melding wordt gemaakt, deed de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 22 januari 2014 uitspraak.

De Afdeling concludeerde met betrekking tot artikel 11 van de Wob (tot personen herleidbare beleidsopvattingen voor intern beraad) dat de Hoge Raad van Adel zich terecht op het standpunt heeft gesteld dat het preadvies en de reacties daarop van de leden van de Raad zijn bestemd voor intern beraad en persoonlijke beleidsopvattingen bevatten. Daardoor heeft de Raad in redelijkheid geen gebruik behoeven te maken van

de bevoegdheid als genoemd in artikel 11, tweede lid, eerste volzin (verstrekking in niet tot personen herleidbare vorm). Redengevend acht de Afdeling dat het belang van een goede en democratische bestuursvoering in dit geval niet is gediend bij de verstrekking van de informatie in niet tot personen herleidbare vorm, nu het uiteindelijke advies van de Raad aan de minister reeds openbaar is en daardoor dat belang afdoende is gediend. Voor zover het preadvies feitelijkheden bevat, zijn deze reeds met het advies van de Raad aan de minister openbaar gemaakt.

Inzake de verplichting tot het verstrekken van andere stukken betreffende deze adelszaak werd appellant in het ongelijk gesteld aangezien dit stukken zijn waarover de Hoge Raad van Adel heeft beslist dat hij deze op grond van de Wob kan verkrijgen na het betalen van de kopieerkosten. Ten slotte oordeelde de Afdeling dat de rechtbank terecht heeft overwogen dat de e-mail van 1 november 2010 moet worden gekwalificeerd als besluit in de zin van artikel 1:3 van de Awb (Algemene wet bestuursrecht), gelet op de inhoud van de e-mail en de wijze waarop die is geformuleerd. De e-mail is, blijkens de redactie ervan, bedoeld als reactie op het verzoek van 18 oktober 2010. Met de e-mail is vervolgens concreet en ondubbelzinnig op het verzoek van appellant beslist, doordat daarin wordt vermeld welke documenten niet en welke wel openbaar gemaakt kunnen worden. Voorts is het vaste jurisprudentie dat een beslissing op een Wob-verzoek een besluit is. De rechtbank heeft terecht geoordeeld dat de disclaimer in de omstandigheden van dit geval niet maakt dat de e-mail geen besluit is. Zoals gesteld door de Raad, is de disclaimer kennelijk abusievelijk automatisch in de e-mail gegenereerd zoals reeds aanstonds te zien valt. Daarbij komt dat de communicatie door middel van e-mails tussen de Raad en appellant, zoals de Raad onweersproken heeft gesteld, niet eerder tot problemen over het besluitkarakter van een e-mail van de Raad heeft geleid. De omstandigheid dat, zoals appellant aanvoert, de Rechtbank Zutphen eerder een e-mail met een disclaimer niet als besluit heeft gekwalificeerd, doet hieraan niet af, nu de Rechtbank Alkmaar noch de Afdeling aan die uitspraak is gebonden.

De omstandigheid dat de secretaris de e-mail heeft gestuurd staat, anders dan appellant betoogt, evenmin aan het besluitkarakter van de e-mail in de weg, nu de secretaris in de beroepsprocedure een besluit van 10 oktober 2007 van de Raad heeft overgelegd, waaruit volgt dat de secretaris bevoegd is op verzoeken op grond van de Wob te beslissen. Ook de omstandigheid dat per abuis op een deel van het verzoek in de e-mail niet is gereageerd, laat, anders dan appellant aanvoert, onverlet dat tijdig is beslist en geen dwangsom is verschuldigd. Een dergelijk gebrek mag in de bezwaarprocedure worden hersteld, zodat de rechtbank terecht heeft geoordeeld dat tijdig is beslist op het verzoek van appellant. Reeds daarom bestaat er geen grond voor het toewijzen van een dwangsom.

Een *edelman* was in 2011 in verzet gekomen tegen een hem te Enschede opgelegde boete wegens het als bestuurder tijdens het autorijden vasthouden van een mobiele telefoon. Als grondslag voor dit verzet voerde hij aan dat zijn naamsvermelding daarin niet conform de algemene basisadministratie was omdat zijn adellijke titulatuur niet voorkomt. De boete zou dan niet voor hem bestemd zijn. De Rechtbank Overijssel (kantonrechter) overwoog in zijn uitspraak van 10 juli 2014 dat artikel 5 Woa de officier van justitie wel degelijk verplicht tot het opnemen van de adellijke titel in de sanctiebeschikking en in de aanmaningen met verhoging. Maar het feit dat de officier van justitie zijn wettelijke verplichting niet heeft nageleefd, leidt in dit geval niet tot de conclusie dat de sanctie en de verhogingen niet betaald hadden behoeven te worden en dat ze niet konden worden verhaald zonder dwangbevel: ‘de bepaling van artikel 5 Woa heeft kennelijk een

heel andere strekking dan een identificerende'. 'De strekking van artikel 5 Woa ligt', aldus de kantonrechter die niet beoogde volledig te zijn, 'meer in de sfeer van het tonen van respect voor een persoon, een voorouder van hem, zijn familie, voor bijdragen die voorouder(s) aan een vorst of de samenleving gaven, althans van respect voor de staatkundige verhoudingen zoals die in elk geval in de eerste tien jaar van ons koninkrijk feitelijk bestonden of respect voor traditie, zoals deze in 1994 nog eens wettelijk is bevestigd.' De naleving of de omissie van het op grond van een wettelijke bepaling in woorden uitdrukken van een zeker respect raakt, naar het oordeel van de kantonrechter, op geen enkele wijze de gehouwenheid van de betrokken adellijke persoon om zich conform de wetten te gedragen, de mogelijkheid om hem bij overtreding te straffen en de gehouwenheid om als ieder ander een opgelegde boete te betalen.

In navolging van de Rechtbank Overijssel verwierp de Rechtbank Den Haag (kantonrechter) op 19 augustus 2014 met dezelfde motivering het door een *jonkheer* ingestelde beroep, die om dezelfde reden als de edelman in Overijssel de aan hem opgelegde boete, in casu wegens overschrijding van de maximumsnelheid op een autoweg buiten de bebouwde kom, weigerde te betalen.

Personen- en familierecht

In het afstammingsrecht vonden in het verslagjaar twee belangrijke wijzigingen plaats. Per 1 april 2014 werd de *gelijkstelling van man en vrouw in het afstammingsrecht* geëffectueerd door toevoeging van een lid 13 aan artikel BW 1:5, waarin met de vader c.q. het vaderschap gelijk wordt gesteld de moeder die niet de vrouw is uit wie het kind is geboren c.q. haar moederschap. Aangezien hierin niet expliciet wordt verwezen naar het ruimere lid 11 van hetzelfde artikel (waarin de overgang van adeldom langs mannelijke lijn wordt bevestigd) blijft het vaderschapsbegrip ongewijzigd geïnterpreteerd.

Ingewikkelder ligt de vertaling van de aanpassing van het personen- en familierecht per 1 juli 2014 ten aanzien van *transgenders*. Als een adellijke transgender van geslacht verandert, wordt de vraag of deze adeldom kan doorgeven vanaf dat moment bepaald door zijn/haar nieuwe geslacht. Het oude geslacht wordt gewist in de gemeentelijke basisadministratie, al blijkt dit nog wel uit de geboorteakte, maar de ambtenaar van de BS gaat uit van de bestaande situatie. Theoretisch kan het sinds de nieuwe wetgeving voorkomen dat een adellijke transman, die kort daarvoor nog vrouw was, een kind baart. Artikel BW 1:28c bepaalt dat de man in dat geval voor het bepalen van de afstamming als moeder van het kind wordt aangemerkt. Het is dan vervolgens de vraag of de man, die het kind heeft gebaard ook de adeldom aan het kind heeft doorgegeven.

In zijn najaarsvergadering heeft de Raad deze nieuwe ontwikkelingen binnen het personen- en familierecht voor kennisgeving aangenomen en besloten niet eerder te adviseren dan wanneer zich een concrete casus aandient.

In het verslagjaar werden van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie geen verzoeken om advies ontvangen inzake *wijziging van de naam van een adellijke geslacht*. In een aantal gevallen werd ambtshalve informatie verstrekt.

Ridderlijke Orden

Aan de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werd in het verslagjaar een verklaring van admittie tot deze orde verstrekt ten behoeve van *Sege Emanuel baron van Voorst tot Voorst* als ridder van Eer en Devotie.

Ten aanzien van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht, bracht de Raad in het verslagjaar geen advies uit tot het verlenen van agreatie voor de benoeming tot ridder.

Overheidsheraldiek

Gemeente- en waterschapwapens

In totaal wendden zich 3 (3) gemeenten (*De Friese Meren, Nissewaard en Leeuwarden*) en 1 (0) waterschap (*Vallei en Veluwe*) tot de Raad met een verzoek om advies inzake een door hen te voeren wapen.

In het verslagjaar werd bij koninklijk besluit een wapen verleend aan de gemeenten *Schagen, Alphen aan den Rijn, De Friese Meren en Nissewaard*. De heer P. Bultsma vervaardigde 4 (4) wapendiploma's (zie de bijlage bij dit verslag).

Bij brief van 12 november 2014 verzocht het College van burgemeester en wethouders van de gemeente **Leeuwarden** de Raad om goedkeuring van een voorstel van de Fryske Rie foar Heraldyk (hierna: Fryske Rie) om te komen tot aanpassing van het wapen van Leeuwarden in verband met de vorming van een nieuwe gemeente Leeuwarden, in het bijzonder om een duidelijke keuze te maken met betrekking tot de stand van de staart van de leeuw. Men wilde de aanpassing realiseren in 2015 als nasleep van de gemeentelijke herindeling van 2014, vanwege het feit dat het Leeuwarder stadhuis in 2015 driehonderd jaar bestaat, maar kennelijk ook vooruitlopend op de herindeling van 2018. Het door het college van B&W bijgevoegde rapport *Advies betreffende het wapen en de vlag voor de nieuwe gemeente Leeuwarden in 2018* van de Fryske Rie van 15 oktober 2014 gaat expliciet uit van de gemeentelijke herindeling zoals die uiteindelijk in 2018 vorm zal hebben gekregen.

In zijn advies van 26 november 2014 toonde de Raad begrip voor de wens om bij gelegenheid van de viering van het 300-jarig bestaan van het stadhuis in 2015 een aangepast wapen te kunnen presenteren. Toch benadrukte de Raad dat een wapen formeel slechts kan worden vastgesteld voor één publiekrechtelijk lichaam. In casu zou dat de per 1 januari 2014 gevormde gemeente Leeuwarden of de per 1 januari 2018 te vormen nieuwe gemeente Leeuwarden zijn, maar niet beide tegelijk. Aangezien het rapport van de Fryske Rie uitgaat van de geplande gemeentelijke herindeling in 2018, adviseerde de Raad om een eventueel verzoek aan de Koning tot vaststelling van een nieuw wapen eerst te doen nadat deze herindeling wettelijk is geregeld. In de tussentijd zou de Gemeenteraad de samenvoeging met een groot deel van de voormalige gemeente Boarnsterhim per 1 januari 2014 heraldisch kunnen formaliseren door bij gemeenteraadsbe-

sluit het in 1818 voor Leeuwarden bevestigde wapen te continueren voor de huidige gemeente Leeuwarden. Relevant voor de vaststelling van een nieuw wapen, ten behoeve waarvan de Fryske Rie een aanzienlijke wapenvermeerdering voorstelt, is evenwel de afronding van het gemeentelijk herindelingsproces in 2018.

De Raad kon zich vinden in het voorstel van de Fryske Rie om het wapenschild van Leeuwarden onveranderd te laten op grond van de aangevoerde argumenten. Hij zag geen bezwaar om de staart van de leeuw expliciet te beschrijven met de top naar (heraldisch) rechts gekruld, zoals in 1818 voor het wapen van de gemeente Leeuwarden bevestigd. De Fryske Rie verklaarde in zijn rapport overigens niet waarom de gemeente Leeuwarden in de huidige tijd belang hecht aan de naar rechts gekrulde staart en welke betekenis deze zou hebben. De Raad kan geen andere reden ontdekken dan de intussen bijna 200 jaar oude traditie. De toenmalige burgemeester van Leeuwarden liet immers in 1815 zijn brief aan de Raad vergezeld gaan van tekeningen van zowel het groot- als het kleinzege van de stad, waarop de leeuw respectievelijk een links- en een rechtsgekrulde staart heeft. Om onbekende redenen is toen de leeuw van het kleinzege de leeuw van het gemeentewapen geworden.

In de gewijzigde grootte die de gemeente Leeuwarden in 2018 zal bereiken en haar rol als hoofdstad van Friesland zag de Raad, vooruitlopend op een nog niet voltooid fusieproces, voldoende grond voor een eventuele wapenvermeerdering. De aanzienlijke wapenvermeerdering in de vorm van een rijkere kroon van vijf bladeren en bovendien twee schildhouders, die de Fryske Rie voorstelde, acht de Raad echter dubbelop en daarmee te ver gaand. De keuze zou er een moeten zijn tussen de rijkere kroon of de schildhouders. Voor toekenning van de rijkere kroon met vijf bladeren zijn geen precedents te vinden in de wapens van de gemeenten, die deelnemen aan het herindelingsproces. Er zijn evenmin bijzondere historische omstandigheden aan te voeren die deze kroon rechtvaardigen, zoals de ministeriële richtlijnen voorschrijven. Typerend voor de deelnemende gemeenten is nu juist een specifieke kroon met drie bladeren en tweemaal drie parels, die afwijkt van de standaardkroon van drie bladeren en twee parels.

De Raad zag wel kansen voor een wapenvermeerdering door middel van schildhouders. De schildhoudende gouden leeuwen uit het historische wapen van de stad Leeuwarden, waarvoor de Fryske Rie aanwijzingen heeft, verdienen in 's Raads opvatting verer de voorkeur boven de schildhouders uit de wapens van Burmania en Cammingha, waarvan de keuze enigszins gekunsteld over komt. Er bestond tot slot geen bezwaar tegen het door de Fryske Rie voorgestelde piëdestal, maar de Raad zou de beschrijving op dit punt willen verbeteren door het gebruik van de heraldische term 'grasgrond' in plaats van een op de achterliggende symboliek gebaseerde aanduiding 'drie aaneengesloten groene terpen' te hanteren. Het staat de heraldische tekenaar tenslotte vrij om de grasgrond desgewenst in drie welvingen uit te voeren.

Het College van dijkgraaf en heemraden van het nieuwe waterschap **Vallei en Veluwe** verzocht de Raad bij brief van 14 januari 2014 te adviseren over (een) ontwerp(en) voor een wapen voor het waterschap, dat per 1 januari 2013 is ontstaan door een fusie van de voormalige waterschappen Vallei & Eem en Veluwe, uitgaande van de bestaande wapens.

De Raad constateerde in zijn advies van 7 april dat in het wapen van het voormalige waterschap Vallei en Eem (vastgesteld bij KB. van 12 juni 1997. nr. 97.000662) alle symbolen 'avant la lettre' blijken voor te komen, die ook na de fusie met het waterschap Veluwe relevant zijn gebleken. De Gelderse roos (zilver op blauw) was reeds een verwij-

zing naar de West-Veluwe, het gebied waar alle beken ontspringen die via de Gelderse Vallei – anders dan de naam doet vermoeden vanouds voornamelijk Utrechts grondgebied – in de Eem samenkomen en in de voormalige Zuiderzee (later IJsselmeer, thans Eemmeer) uitmonden. Dit betekende, dat door een eenvoudige kleurwijziging (zilver op groen in plaats van blauw) het wapen van het waterschap Veluwe (vastgesteld bij KB van 11 juni 2007, nr. 07.001678) in dat van het waterschap Vallei en Eem zou kunnen worden geïncorporeerd.

Destijds had de Raad echter kritiek op de indeling van het schild (gaffelsnede), die de aan elkaar grenzende velden, alle kleur naast kleur in plaats van de te prefereren afwisseling van kleur en metaal, niet kon voorkomen. Het waterschap hield toen voet bij stuk, maar thans bestond de gelegenheid de vormgeving heraldisch te verbeteren. Nog een andere wens van de Raad in 1997, die betrekking had op de omvang van het waterschap, zou thans voor honorering in aanmerking komen. Vergelijking met andere waterschapwapens in Midden-Nederland bracht de Raad toen tot het voorstel om door middel van schildhouders het accent van een groot waterschap aan te geven. Naar aanleiding daarvan vond destijds een discussie binnen de Raad plaats over de meest voor de hand liggende (water)dieren, waarbij aan zwanen, ganzen, reigers en zelfs adelaars als streekeigen wapenfiguren, werd gedacht. Het toenmalige waterschapsbestuur vond de vijfbladige kroon echter voldoende om de grootte te symboliseren en de golvende dwarsbalk het water. Bovendien vond men een wapen met schildhouders moeilijk reproduceerbaar. Dit speelde in een tijd dat de toepassing van logo's als symbolen voor publiekrechtelijke lichamen nog niet volledig was doorgebroken.

In zijn advies probeerde de Raad thans het waterschapsbestuur te overtuigen met het argument dat toevoegen van schildhouders als voordeel heeft dat de invulling van het schild eenvoudiger kan zijn en ook het interprovinciale karakter van het waterschap beter tot uitdrukking kan worden gebracht. Geïnspireerd door de vergrootte omvang van het nieuwe waterschap als resultaat van de per 1 januari 2013 tot stand gekomen fusie, adviseerde de Raad, na de inhoud van de dossiers uit 1997 en 2007 opnieuw bestudeerd te hebben, tot het volgende wapen.

Het interprovinciale karakter van Waterschap Vallei en Veluwe zou het beste gesymboliseerd kunnen worden door een gedeeld schild met heraldisch rechts het Utrechtse wapen (in rood een wit kruis) en links de Gelderse roos (in groen een witte mispelbloem). Bij deze gelegenheid zouden de weinig fraaie toevoegingen uit het wapen van het waterschap Veluwe – de uit de hoeken van het schild gaande verkorte golvende punten, die waterstromen symboliseren – in het nieuwe ontwerp kunnen vervallen. Maar ook het Utrechtse wapen vroeg om aanpassing aangezien in de heraldiek afwisseling van kleur en metaal, zoals hiervoor vermeld, de voorkeur verdient boven aan elkaar grenzende velden van verschillende kleuren, in casu rood en groen. Door een omkering van de (Utrechtse) kleuren zou hieraan tegemoet gekomen kunnen worden. Concreet ontstaat dan het wapen van Amersfoort (in zilver een rood kruis), maar dat kon als een winstpunt worden gezien. Amersfoort was vanouds de vergaderplaats voor meerdere van de opgeheven waterschappen in het gebied en bij uitstek de stad, die stroomafwaarts droog gehouden moet worden.

Als schildhouders stelde de Raad (opnieuw) streekeigen dieren voor, die volgens de heraldische geschiedenis van beide waterschappen al eerder een rol hebben gespeeld. Aan de Veluwse zijde van het gedeelde wapen zou het springende hert uit het wapen van het polderdistrict Arkemheen (boven Nijkerk) kunnen worden teruggeroepen, dat van (1611) 1965-1986 heeft bestaan en ook in het logo van Waterschap Veluwe terug-

kwam. Aan de Utrechtse kant was dan nog de kraanvogel beschikbaar, die van (1652) 1705-1948 in het hartschild van het gevierendeelde wapen van het College van de Sla-perdijk (de cruciale oost-west waterkering in het hart van de Gelderse Vallei) heeft ge- staan. Een kraanvogel is in de heraldiek een reigerachtige, maar kenmerkt zich door de steen, die in een poot wordt opgehouden. Beide dieren kwamen in aanmerking om in natuurlijke kleur te worden afgebeeld, terwijl ze tezamen met het schild bij voorkeur op een blauwe arabesk zouden kunnen worden geplaatst om het waterstaatkundige aspect te accentueren. Vanzelfsprekend zou het schild gedekt kunnen worden met de zoge- naamde fleuronkroon, de gouden kroon van vijf bladeren, die de afzonderlijke water- schappen ook al voerden.

Op 21 augustus deelde de algemeen directeur van het waterschap aan de voorzitter van de Raad mee, dat het waterschapsbestuur met het wapenontwerp kon instemmen en met voldoening had kennisgenomen van de toevoeging van versierselen vanwege de toegenomen grootte van de organisatie. Het verzoek om de schildhouders en arabesk in de definitieve uitvoering van de wapentekening iets robuuster en strakker vorm te ge- ven, werd zonder meer door de Raad in zijn antwoord van 2 september gehonoreerd.

Emblemen van de Krijgsmacht

In het verslagjaar werden 2 (4) verzoeken van de zijde van het Ministerie van Defen- sie ontvangen om advies voor een te voeren embleem.

Het eerste verzoek d.d. 9 oktober 2014 betrof een advies inzake het embleem voor het **Maritime Warfare Centre**. Het ingediende embleemontwerp is opgebouwd uit elementen die zijn ontleend aan de emblemen van de oorspronkelijke organisaties Mari- tiem Doctrine en Tactieken Centrum (voorheen Analyse en Tactieken Centrum; ANTAC) en het Centrum voor Operationele Data en Analyse (CODA, voorheen het Geruisanaly- secentrum). Aan het ontwerp is een ‘groen element’ toegevoegd om de participatie van de mariniers (KCMOX) tot uitdrukking te brengen. Het ingediende ontwerp toonde een gekeperd schild met twee toegewende (springende) dolfinen en daartussen geplaatst een op de punt rustende zeeschelp (‘strombus’). Zowel bij de beide dolfinen als de zee- schelp was gepoogd het heraldische ‘van het een in het ander’ toe te passen, maar in combinatie met de afwisseling van groen, zwart en zilver in de kepers maakte het resul- taat een te overdadige indruk.

De Raad kon instemmen met het embleem maar stelde omwille van de eenvoud in het ontwerp enkele verbeteringen en versoberingen voor ten aanzien van het heraldische ‘van het een in het ander’, de kleurstelling van kepers en dolfinen en de kleur en plaat- sing van de zeeschelp. Het aldus verbeterde embleem werd vastgesteld bij beschikking van de Commandant Zeestrijdkrachten van 8 december 2014 en omschreven als volgt: *Gekeperd van vier stukken, zilver en sinopel, en over beide middelste kepers twee toegewende dolfinen van het een in het ander, de onderste keper beladen met een strombus van goud. Embleemspreuk: PLUS ESSE QUAM VIDERI in Latijnse letters van zilver op een lint van sabel. Dit alles op een rond schild met de gebruikelijke omlijsting.*

Hoewel een officieel verzoek daartoe de Raad niet heeft bereikt, heeft hij zich in zijn vergadering van 19 november j.l. gebogen over vragen van het hoofd bureau Ceremoni-

eel en Protocol Koninklijke Marine in een e-mailbericht van 21 augustus 2014. Daarin werd de Raad gevraagd of in een embleem voor de **Michiel Adriaanszoon de Ruyter-kazerne** te Vlissingen het wapen van admiraal de Ruyter (gebruikt als basis voor het embleem van het fregat Zr.Ms. De Ruyter) kan worden gecombineerd met het wapen van de provincie Zeeland (zoals gebruikt voor het embleem van Zr.Ms. Zeeland), bijvoorbeeld door het laatste wapen als hartschild op te nemen in het eerste wapen. Het wapen van Michiel Adriaanszoon de Ruyter heeft op zichzelf al een ingewikkelde schildverdeling met in elk van de kwartieren een andere wapenfiguur. Toevoeging van een hartschild Zeeland zou het ontwerp nog complexer maken. Om die reden legde de Raad in zijn advies van 26 november 2014 een alternatief ontwerp voor, dat eveneens uitgaat van het gevierendeelde De Ruyter-wapen, maar met in het vierde kwartier het wapen van Vlissingen in plaats van het kanon met de drie kogels. De gemeente Vlissingen, waar de nieuwe kazerne wordt gebouwd, voert een wapen ‘van keel [rood], beladen met een Jacoba’s kruikje van zilver, gekroond, geketend en gecierd van goud’. Dit eenvoudige wapen, aangebracht in het vierde (rode) kwartier brengt ten opzichte van het Zeeuwse doorsneden wapen in een hartschild relatief meer rust in het ontwerp. Voor dit alternatief ontwerp pleit bovendien dat de geboorteplaats van de nationale zeeheld wordt gecombineerd met de naar hem genoemde kazerne in die plaats, terwijl het gebruik van het Zeeuwse wapen zijn naam en de nationale taakstelling van de kazerne ten onrechte verbindt met de provincie Zeeland.

Een officiële beschikking inzake het embleem voor de Michiel Adriaanszoon de Ruyter-kazerne te Vlissingen is, voor zover bij de Raad bekend, in het verslagjaar nog niet afgekomen.

Gemeentevlaggen

In het verslagjaar verzochten 3 (3) gemeenten (*Molenwaard, De Friese Meren* en *Neder-Betuwe*) aan de Raad om advies inzake een te voeren gemeentevlag.

Bij brief van 18 februari 2014 verzocht de gemeenteraad van de gemeente **Molenwaard** de Raad om advies inzake een gemeentevlag met het verzoek om twee voorstellen te overleggen. In zijn advies van 7 april 2014 heeft de Raad twee ontwerpen voor een nieuwe gemeentevlag uitgewerkt, gebaseerd op het wapen dat aan de gemeente Molenwaard bij Koninklijk Besluit van 17 sept. 2013, nr. 13.001943 is verleend: *In zilver een molen van keel staande op een schildvoet van sinopel, aan weerszijden vergezeld van een bundel lisdoden van sinopel met aren van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

In het eerste vlagontwerp, waar de voorkeur van de Raad naar uitging, keert de schildverdeling van het wapen terug in een wit-groene banenvlag met een hoogteverhouding van 2 : 1. De rode molen uit het wapen staat op de gebruikelijke plaats, namelijk op een derde van de vlaglengte. De omschrijving van deze vlag luidt: *Twee banen wit en groen in een hoogteverhouding van 2 : 1 met een rode molen staande op de deellijn.*

Als alternatief stelde de Raad een minder conventioneel vlagontwerp voor. Hierin is de groene ‘waard’ verbeeld aan de stokzijde door een baan ter breedte van 1/8 van de vlaglengte. Ten opzichte van het eerste ontwerp is de molen, die ook hier op de gebruikelijke positie staat, iets meer geprononceerd. De omschrijving van deze vlag luidt: *Twee*

banen groen en wit waarvan de lengte zich verhoudt als 1 : 7 met een rode molen op 5/8 van de vlaghoogte.

Geen van beide vlagontwerpen kon de gemeenteraad van Molenwaard echter bekooren. In plaats daarvan koos hij voor een zogenoemde logovlag die in zijn geheel is ontleend aan het logo van de gemeentelijke huisstijl. De vlag bestaat uit een gestileerde molen met slechts één wiek, een langgerekte S-vormige blauwe lijn en de tekst 'gemeente Molenwaard'.

Logovlaggen komen niet voor registratie in aanmerking omdat deze dikwijls in strijd met algemene vlaggenkundige regels worden ontworpen. Zo maakt het vermelden van een verklarende tekst op de vlag de symboliek in feite overbodig.

Burgemeester en Wethouders van gemeente **De Friese Meren** verzochten de Raad bij brief van 19 februari 2014 om een voorstel te doen voor een nieuw gemeentewapen (zie de bijlage bij dit verslag) en een nieuwe gemeentevlag. Gelijktijdig met twee voorstellen voor een wapen legde de Raad twee bijbehorende vlagontwerpen voor aan het gemeentebestuur. Het eerste wapenontwerp van de Raad (*gedeeld; I in blauw een gaande leeuw vergezeld van drie blokjes, alles van goud; II van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en tweemaal drie parels*) en de bijbehorende vlag (*twee banen blauw en wit met in de bovenste baan een gele gaande leeuw vergezeld van drie gele blokjes*) vielen bij de uiteindelijke keuze af. Het tweede wapenontwerp (*golvend doorsneden; I in goud een springende haas van keel; II in azuur een rijksappel van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en tweemaal drie parels*) werd goed ontvangen en bij Koninklijk Besluit van 18 juli 2014, nr. 2014001161, vastgesteld. In het bijbehorende vlagontwerp (*een broeking met twee golvende banen van blauw en geel met in de blauwe baan een gele rijksappel en een vlucht van twee golvende banen geel en blauw*) beoogde de Raad door weglating van de springende haas alle aandacht te geven aan de rijksappel als bijzondere en voorname wapenfiguur. Het gemeentebestuur gaf echter de voorkeur aan de springende haas uit het wapen en drie rechte banen, waaronder een extra witte baan die niet terug te voeren is tot het doorsneden wapen van goud en azuur. De vlag voor de gemeente De Friese Meren werd aldus vastgesteld bij gemeenteraadsbesluit van 17 december 2014 en daarin omschreven als volgt: *Drie horizontale banen, wit, geel en azuur, waarvan de hoogten zich verhouden als 2 : 1 : 2. In de witte baan een springende haas van keel, springend richting hijszijde, waarvan het midden op één derde vanaf de hijszijde in de witte baan is geplaatst.*

Bij brief van 13 maart 2014 verzochten Burgemeester en Wethouders van de gemeente **Neder-Betuwe** de Raad om advies inzake een door hun ingediend vlagontwerp. De vlag in dit ontwerp combineert de beide leeuwen en de kleuren van de kwartieren I en II van het wapen van Neder-Betuwe (vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 2 april 2012) in een banenvlag met op een derde van de vlaglengte (de gebruikelijke positie) een leeuw, waarbij (het bovenlijf van) de omgewende leeuw uit het eerste kwartier thans gewend wordt afgebeeld. Het ontwerp, vervaardigd door een lid van de Historische Kring Kesteren e.o. beantwoordt aan de vlaggenkundige regels en verenigt op herkenbare wijze de belangrijkste kwartieren uit het wapen. De Raad bracht een positief advies uit, maar de door hem voorgestelde eenvoud en doelmatigheid in de omschrijving alsmede de suggestie om af te zien van de rode tong en nagels in de bovenste vlaggenhelft werden in het gemeenteraadsbesluit niet overgenomen. De vlag werd bij gemeenteraadsbesluit van 18 september 2014 vastgesteld en daarin omschreven als: *Twee horizontale banen*

van blauw en wit. Over de twee banen een klimmende leeuw, gedeeld van boven geel en van onderen rood. De nagels en tong van de bovenste helft in rood, de nagels van de onderste helft eveneens in rood.

De vlaggen van de gemeenten De Friese Meren en Neder-Betuwe zijn in opdracht van de Raad door de wapentekenaar ingetekend in het vlaggenregister van de Hoge Raad van Adel. Logovlaggen, zoals die van de gemeente Molenwaard, worden in dit vlaggenregister niet opgenomen.

JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIE

Secretaris en medewerkers

Werkzaamheden

Het eerste kwartaal van het verslagjaar werd voor secretaris en medewerkers voor een belangrijk deel in beslag genomen door het persklaar maken van het manuscript van het *Wapenregister van de Nederlandse adel*, de jubileumuitgave ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Raad. Hieraan is ook in de jaren voorafgaande aan het verslagjaar al veel gedaan, zoals het scannen en digitaliseren van alle wapentekeningen en het rubriceren en controleren van alle adelsbesluiten. Het omvangrijke onderzoek in het Raadsarchief leverde tal van nieuwe gezichtpunten op die in de inleidende hoofdstukken van het jubileumboek konden worden verwerkt. Het daaropvolgende kwartaal werd gevuld door organisatorische werkzaamheden in verband met de viering van het jubileum op 23 juni, aan de vooravond van de oprichtingsdatum, in de Ridderzaal op het Binnenhof in Den Haag. De coördinatie lag voor een belangrijk deel in handen van het Bureau Grafelijke Zalen van het Rijksvastgoedbedrijf.

De eerste medewerker nam niet alleen de vormgeving van het jubileumboek voor zijn rekening maar was ook verantwoordelijk voor de realisatie van de Databank Overheidsheraldiek, die via de website van de Raad (www.hogeraadvanadel.nl) op de jubileumdatum online kwam. Als redacteur van de databank heeft hij deze, mede naar aanleiding van reacties, in de loop van het jaar verder aangepast.

De tweede medewerker hield het filiatieregister bij en zette de gegevensinvoer in de centrale databank voort. Zo voltooide hij aan het eind van het verslagjaar de digitale invoer van de bibliotheekgegevens ten behoeve van een vooralsnog intern zoekstelsel.

Symposia

De secretaris hield op 11 april op een door de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (Platform Agrarisch Erfgoed) in Amersfoort georganiseerd symposium *Landgoedboerderijen* een powerpointpresentatie over de toepassing van heraldiek op boerderijluiken, getiteld 'Heraldiek in theorie en praktijk', met voorbeelden uit het oostelijk deel van de provincie Utrecht.

De wetenschappelijke medewerker gaf op 17 mei een lezing in de Willibrorduskerk te Vierakker bij de presentatie van Marc Lindeijers boek *Tussen kasteel en kerk*, getiteld 'Marc Lindeijer en de Gelderse katholieke adel'. Op 30 augustus hield hij een voordracht op het congres *Een Gouden Leertijd* van Werkgroep De Zeventiende Eeuw in het Academiegebouw van de Groningse universiteit getiteld 'Adellijke vorming en educatie in de vroege zeventiende eeuw: de familie Schele tot Weleveld'.

Zijn bijdrage aan het symposium *Nederlandse adel 1814-2014. Genealogie – heraldiek – iconografie*, op 28 november in het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag, heette ‘Een bolwerk tegen de herenhaterij. Aristocratische genealogiebeoefening in Nederland (1850-1950)’. Tenslotte gaf hij een lezing over ‘De Gelderse edelman. Een eigengereid type?’ bij de presentatie van het tiende, afsluitende deel van het *Biografisch Woordenboek Gelderland* in het Provinciehuis te Arnhem op 19 december.

De eerste medewerker hield op het symposium *Nederlandse adel 1814-2014. Genealogie – heraldiek – iconografie*, op 28 november in het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag, een powerpointpresentatie over de registratie van adellijke wapens bij de Hoge Raad van Adel.

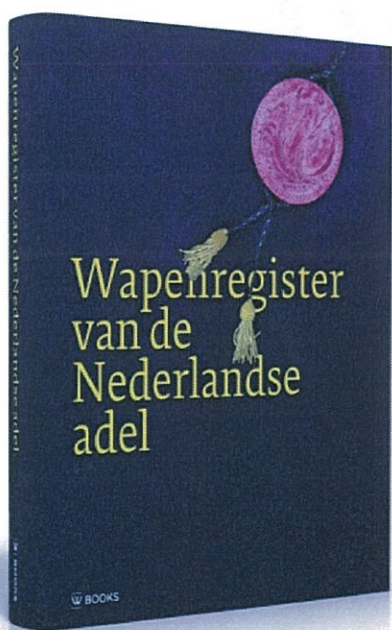
Publicaties

Voorzitter, secretaris en medewerkers publiceerden als jubileumuitgave van de Raad, het *Wapenregister van de Nederlandse adel. Hoge Raad van Adel 1814-2014*, waarin een compleet overzicht wordt gegeven van de families die gedurende tweehonderd jaar Koninkrijk zijn genobilliteerd. De erfelijke adeldom van alle personen die door de Koning zijn

benoemd, verheven, ingelijfd en erkend in de in 1814 ingestelde Nederlandse adel, wordt daarin op basis van nieuw onderzoek en archiefmateriaal getoetst aan het adelsrecht en voorts van deskundig commentaar voorzien. Iets van de pracht en praal van deze ooit uitverkoren stand wordt zichtbaar in de familiewapens die bij soeverein of koninklijk besluit zijn vastgesteld. De – circa duizend – kleurenafbeeldingen van de wapentekeningen uit het officiële register zijn voorzien van moderne beschrijvingen en toelichtingen. Voor het eerst worden ook de registertekeningen van de wapens van het Koninklijk Huis gepubliceerd. De wapentekeningen bieden een fraaie kijk op het artistieke werk van de verschillende heraldische tekenaars. Rijk geïllu-

streerde inleidingen behandelen de geschiedenis van de Nederlandse adel, waarvan de herkomst soms elders in Europa ligt, de heraldiek van vorstehuis en adel en de officiële wapenregistratie door de Hoge Raad van Adel. De uitgave bleek aan het einde van het verslagjaar een succesvolle samenwerking van de Raad met uitgeverij WBooks in Zwolle te zijn geweest.

De secretaris publiceerde in *Gen.* 2014-2, het publiekstijdschrift van het Centraal Bureau voor Genealogie, waarvan de wetenschappelijk medewerker fungerend hoofd- en

eindredacteur is, een bijdrage met het oog op 's Raads jubileum, getiteld 'Adel en heraldiek als opdracht. Hoge Raad van Adel; geschiedenis en functie'. De eerste medewerker gaf in *Gen.* 2014-4 bekendheid aan de mede door hem ontwikkelde Databank Overheidsheraldiek met de bijdrage 'Genealogie van de Nederlandse overheidsheraldiek. Nieuwe databank voor gemeente- en waterschapswapens'.

Media

Over media-aandacht had de Raad in zijn jubileumjaar niet te klagen. In een op 4 april uitgezonden aflevering van de NOS-serie *Het Koninkrijk* bezocht de journalist Eelco Bosch ridder van Rosenthal de secretaris van de Hoge Raad van Adel, waar hij de voorzitter een interview afnam. Daarin werd de rol van de adel in het nieuwe koninkrijk aan de hand van een adelsdiploma toegelicht.

In een interview van Mieke van der Weij en Peter de Bie van het NPO Radio 1 programma *Tros Nieuwsuur* kreeg de secretaris op zaterdagochtend 21 juni de gelegenheid het jubileumboek aan te prijzen, waarvan het eerste exemplaar twee dagen later zou worden uitgereikt aan de Koning.

Op de dag van het jubileum besteedde SBS6 in het televisieprogramma *Hart van Nederland* aandacht aan de viering in de Ridderzaal. Naast de voorzitter van de Nederlandse Adelsvereniging kwam de secretaris van de Raad aan het woord op het Binnenhof, kort voor de aanvang van de plechtige viering. De voorzitter had de primeur om op dezelfde dag geïnterviewd te worden in de Ridderzaal door een medewerker van het AVRO-TROS televisieprogramma *Hoe heurt 't eigenlijk?* Deze opname met beelden van de uitreiking van het jubileumboek werden op de eerste najaarsuitzending van het vierde seizoen van dit populaire programma via NPO 1 uitgezonden op 30 oktober.

Op 20 augustus werd de secretaris in het kader van een radioprogramma over 200-jaar Koninkrijk een klein uur ondervraagd op NPO Radio 5 door Ben Kolster voor het programma *NTR Academie*. Hierin kwam de geschiedenis van de Nederlandse adel en het jubileum van de Raad uitgebreid aan de orde, onder meer via een terugblik op de media-aandacht rond de inwerkingtreding van de Wet op de adeldom.

Aanwinsten collecties

Archief

De Raad werd al vroeg al in het jubileumjaar aangenaam verrast door een gelukwens van de wapentekenaar van de Hoge Raad van Adel Piet Bultsma-Vos, door middel van een oorkonde op basis van de heraldische symboliek van de Soevereine Vorst, later Koning der Nederlanden. Voorzitter en leden van de Raad waren geraakt door de treffende wijze waarop hun familiewapens, in chronologische volgorde, alsmede die van de secretaris, de wapentekenaar en diens echtgenote, het geheel completeerden. De heer C.E.G. ten Houte de Lange te Zeist schonk de Raad op 4 september het ingelijste adelsdiploma van jonkheer Nicolaas Hendrik Strick van Linschoten, dat door de

Raad was afgegeven op 16 mei 1817. Het diploma van de stamvader van een nog bloeiende tak van dit adellijke geslacht achtte hij beter bewaard in de archiefruimte van de Raad, die het in dank aanvaardde. Mevrouw M. Brinkman-Kruis te Leidschendam schonk in dezelfde maand het adelsdiploma van Carolus Theodorus de Beijer (afgegeven op 30 augustus 1820), waarvan in het archief van de Raad geen kopiediploma is bewaard gebleven.

Enkele (familie)archieven in de collecties van de Raad werden in het verslagjaar aangevuld met supplementen. Het Regionaal Archief Zutphen bood op 5 juni een collectie handschriftgenealogieën op familienaam (ca. 1 meter) ten geschenke aan, dat afkomstig was van de oud-voorzitter van de Raad, Alexander baron Schimmelpenninck van der Oije (1839-1918). Voorts werd een supplement op het gedeponeerde archief van het oud-lid van de Raad, A.M.J. baron van Hövell tot Westervliet en Wezeveld (1911-1991), van zijn dochter ontvangen.

De familiearchieven betreffen stukken Beelaerts van Blokland (ca. 1 meter), geschonken door mevrouw L.E. van Haersma Buma-barones Schimmelpenninck van der Oije (ex matre Beelaerts van Blokland) te Voorschoten, en stukken Hoeufft (ca. 1 meter) als supplement op het familiearchief, afgedragen door mevrouw C. Hoeufft-van Voorst Vader te Amersfoort.

Bibliotheek

De bibliotheek van de Raad werd verrijkt met een aankoop bij Antiquariaat A.G. van der Steur te Haarlem van een kleine serie particuliere publicaties betreffende *De verdediging van Alexander graaf van Bylandt [getoetst aan de waarheid]* (’s-Gravenhage 1864), door hemzelf, Eduard graaf van Bylandt en anderen.

Later kon nog de aankoop worden gedaan van een obscuur werkje van de hand van F. Pels Rijcken, getiteld *Pleitrede over de regtsvraag, of het duel met deszelfs gevolgen bij de bestaande wetten is voorzien, (...) gevolgd door eenige algemene beschouwingen over eene wetsbepaling omtrent het duel* (Breda 1844).

Een bijzondere aanwinst uit de collectie van de voorzitter viel de Raad in september ten deel door middel van een notariële schenking aan de Staat der Nederlanden, vormgegeven als een periodieke uitkering in natura, van het zeldzame werk van Christophorus Butkens *Annales Généalogiques de la maison de Lynden* (...) (Antwerpen 1626). Dit werk was al niet meer in de bibliotheek van de Raad aanwezig toen ’s Raads bibliotheekcatalogus van werken vóór 1900 (1979) verscheen.

Collectie

De vitrinekast met de collectie grootzegelstempels van de vorsten en vorstinnen van het Koninkrijk der Nederlanden werd verrijkt met het grootzegelstempel van Koningin Beatrix, dat door de directeur van het Kabinet van de Koning in bruikleen aan de Hoge Raad van Adel werd afgestaan. De wens van H.K.H. Prinses Beatrix tot overdracht werd tijdens de jubileumviering van de Raad op 23 juni door de minister van Veiligheid en Justitie als grootzegelbewaarder kenbaar gemaakt en door de voorzitter van de Hoge Raad van Adel in dank aanvaard.

Grootzegelstempels van Koningin Beatrix en Koning Willem-Alexander, tezamen met het adelsdiploma van jonkheer Alfred Adrian Maurits Adolph Filz von Reiterdank, ingelijfd in de Nederlandse adel bij KB van 4 mei 1984 (foto John Töpfer, 23 juni 2014)

Beheer en dienstverlening

Mevrouw J. de Roy van Zuydewijn voerde in de tweede helft van het verslagjaar weer enkele kleine restauratiewerkzaamheden uit, voor zover het budget voor het jubileumjaar dit nog toeliet. Boekbinderij Van Dijk v.o.f. te 's-Gravenhage bond 19 (27) jaargangen van tijdschriften in.

Ten behoeve van de tentoonstelling *Ridders van Holland. Van barnas tot lintjesregen*, die van 23 april tot 6 juli in Rijksmuseum Muiderslot werd gehouden, gaf de Raad uit zijn bibliotheek deel 2 van A. Schoonebeeks *Historie van alle Ridderlijke en Krijgsorders* (Amsterdam 1697) in bruikleen.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn 864 (980) brieven, merendeels via e-mail, ingekomen en/of uitgegaan. Deze brieven hebben betrekking op de volgende onderwerpen: 244 (277) zaken van algemene en huishoudelijke aard, 116 (132) adelszaken, waaronder ridderslijke orden, 136 (154) genealogie, 214 (243) heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, 40 (45) vlaggen, 83 (94) filiatierregister, 25 (28) burgerlijke stand en 6 (7) naamsveranderingen.

Er werden 152 (185) bezoeken aan de studiezaal geregistreerd. Het lagere aantal bezoekers is verklaarbaar uit een geringer aantal groepen, dat in het jubileumjaar kon worden rondgeleid. De Vereniging voor Jongeren van Adel in Nederland, die in een rustiger periode, op 11 december, een oriënterend bezoek bracht, was daarop een gunstige uitzondering.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 1 april 2015.

(w.g.) C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter

(w.g.) E.J. Wolleswinkel, secretaris

BIJLAGE

Wapenverleningen 2014

Schagen

Bij Wet van 26 april 2012 (*Stb.* 244) zijn de gemeenten Harenkarspel, Schagen en Zijpe met ingang van 1 januari 2013 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Schagen.

Bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816 is voor de gemeente Schagen een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Van keel, beladen met een roos liggende in een ring en aan de vier hoeken verseld van een lelie alles van goud, het schild van achteren vastgehouden door een gewapende man.*

Bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 9 februari 1820 is voor de gemeente Zijpe een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Van purper, beladen met een zwaan in natuurlijke kleur, om deszelfs hals een kroon van goud en staande op een groene grond, het schild van achteren aan een blaauw lint vastgehouden door een op een groene grond staande roode klimmenden leeuw.*

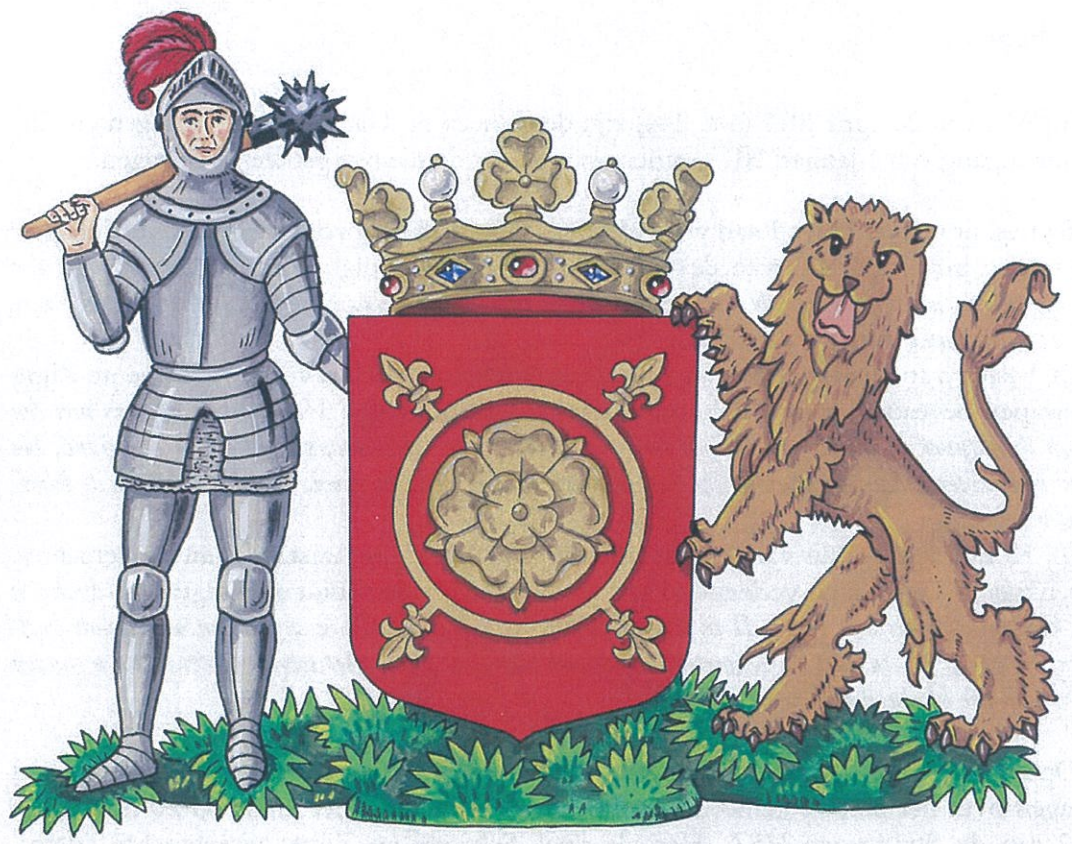
Bij Koninklijk Besluit van 6 juni 1990, nr. 90.013847, is laatstelijk aan de gemeente Harenkarspel een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Gevierendeeld; I in keel twee kepers van zilver; II in azuur een baring van goud; III in azuur een omgewende posthoorn van goud; IV in keel St. Maarten met de bedelaar van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Op 26 november 2013 bracht de Raad een vervolgadvisie uit aan de nieuwe gemeente Schagen over het nieuwe gemeentewapen, als aanvulling op het reeds op 20 november 2012 aan de Stuurgroep HSZ (Harenkarspel, Schagen en Zijpe) uitgebrachte advies. Hoewel de voorkeur van de Raad in sterke mate uitging naar voortzetting van het historische wapen van de stad Schagen (1415), was conform de opdracht een tweede ontwerp als alternatief aanbevolen. Bij een keuze voor voortzetting van het oude wapen van Schagen immers zou de voormalige gemeente Zijpe bij uitstek in het nieuwe wapen vertegenwoordigd worden door de voorgestelde schildhoudende leeuw als pendant van de ridderfiguur, terwijl de dekking van het schild met een kroon van drie bladeren en twee parels refereerde aan de voormalige gemeente Harenkarspel, die deze kroon in 1990 verleend kreeg.

Bij brief van 7 november 2013 deelde het gemeentebestuur van Schagen mee, dat een meerderheid van het college van burgemeester en wethouders de voorkeur gaf aan het eerste wapenontwerp, terwijl de historische verenigingen een duidelijke voorkeur uitspraken voor het tweede ontwerp, zij het met enkele aanpassingen. In zijn vervolgadvisie deelde de Raad mee dat hij eraan hechtte om de oorspronkelijke opdracht van 29 augustus 2012 als uitgangspunt te (blijven) nemen. Daarin vroeg de Stuurgroep om een voor-

stel voor een nieuw gemeentewapen in de vorm van twee wapenontwerpen, één ‘op historische grond’, dat wil zeggen op basis van de wapens van de fuserende gemeenten, en één waarbij de richtlijnen voor het vastgestelde logo als uitgangspunt dienden: de kleurstelling blauw-groen-wit en de geabstraheerde roos (Schagen), keper (Harenkarspel) en zwaan (Zijpe).

Op basis van beide adviezen koos de gemeenteraad van Schagen in zijn vergadering van 27 mei 2014 uiteindelijk voor het eerste ontwerp.

Bij Koninklijk Besluit van 30 juni 2014, nr. 2014001123 werd aan de gemeente Schagen een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

In keel een roos liggende in een ring waarop vier diagonaal geplaatste gekielde stokjes, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden rechts door een geharnaste man, een rode pluim op zijn helm en houdende over de rechterschouder een morgenster, en links door een aanzijnde leeuw, staande op een grasgrond en alles van natuurlijke kleur.

Alphen aan den Rijn

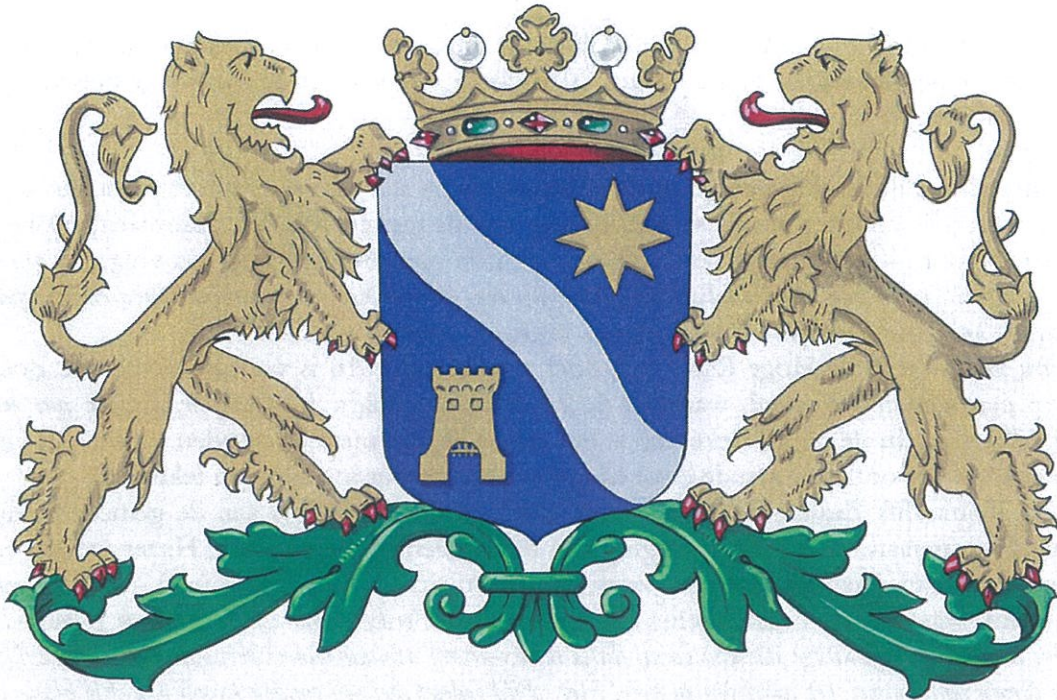
Bij Wet van 15 mei 2013 (*Stb.* 190) zijn de gemeenten Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude met ingang van 1 januari 2014 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Alphen aan den Rijn.

Bij Koninklijk Besluit van 23 april 1918, nr. 28, is aan de gemeente Alphen aan den Rijn – destijds ontstaan uit de samenvoeging van de gemeenten Aarlanderveen, Alphen en Oudshoorn – een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *In zilver eene achtpuntige ster van sabel. Het schild gedekt met eene gouden kroon van drie bladeren en twee parelpunten en gehouden door twee gouden leeuwen, getongd en genageld van keel.*

Bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816 is voor de gemeente Boskoop een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt: *Van lazuur, beladen met een burcht van goud.* (In de registertekening is het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren, die is ontleend aan de door het gemeentebestuur ingezonden tekening).

Bij Koninklijk Besluit van 18 oktober 1992, nr. 92.008510, is aan de gemeente Rijnneveld – ontstaan uit de samenvoeging van de gemeenten Benthuisen, Hazerswoude en Koudekerk aan den Rijn (naamswijziging per 1 januari 1993 in Rijnwoude) – een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Verdeeld door de omgekeerde gaffelsnede; rechts in keel een vijfpuntige ster van goud, links in azuur een adelaar van zilver, van onderen in zilver drie turven van sinopel, geplaatst één en twee. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

De Colleges van Burgemeesters en Wethouders van Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude, die de gemeentelijke fusie voorbereidden, verzochten de Raad bij brief van 7 mei 2013 advies uit te brengen over een gemeentewapen van de nieuwe gemeente. Hoewel door de inwoners in een ‘gewogen’ stemming was gekozen voor de naam Rijn en Gouweland, een verwijzing naar het gebied, dat wordt doorkruist door de rivieren Rijn en Gouwe, werd de naam van de grootste gemeente uiteindelijk gehandhaafd. In zijn advies van 12 juni 2013 sloot de Raad aan bij deze naamkeuze door als eerste optie voor te stellen het bestaande wapen van Alphen aan den Rijn (oorspronkelijk uit 1816, maar in 1918 vermeerderd met een standaardkroon en schildhoudende leeuwen) te continueren. Daarnaast werd een alternatief en daardoor een nieuw wapen in twee variaties voorgesteld, waarin kenmerkende heraldische elementen uit de wapens van de drie fusiegemeenten aan bod kwamen. Als uitgangspunt werd de golvende lichtblauwe lijn (kennelijk het symbool voor de Oude Rijn en de Gouwe) uit het woordmerk (logo) van de nieuwe gemeente genomen, die zich heraldisch liet vertalen in een golvende schuinbalk. In de variant, waarvoor de drie gemeentebesturen in december 2013 kozen, wordt de golvende schuinbalk vergezeld van een achtpuntige ster en een burcht, beide van goud op een blauw veld. De gouden achtpuntige ster symboliseert in één gecombineerde figuur Alphen aan den Rijn (zwarte achtpuntige ster) en Rijnwoude (vijfpuntige gouden ster). De gouden burcht is uit het wapen van Boskoop afkomstig. Bij dit alternatieve ontwerp kreeg de nieuwe gemeente het recht om de kroon en de schildhouders uit het wapen van de huidige gemeente Alphen aan den Rijn te voeren, die vervolgens geplaatst werden op een – in de heraldiek niet omschreven – groene arabesk, ter vervanging van het piëdestal uit het oude wapen.

Bij Koninklijk Besluit van 6 februari 2014, nr. 2014000041 werd aan de gemeente Alphen aan den Rijn een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

In azuur een golvende schuinbalk van zilver, vergezeld boven van een achtpuntige ster en beneden van een burcht, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gebouden door twee gouden leeuwen, getongd en genageld van keel.

De Friese Meren

Bij Wet van 19 juni 2013 (*Stb.* 286) zijn de gemeenten Gaasterlân-Sleat, Lemsterland en Skarsterlân per 1 januari 2014 samengevoegd tot de nieuwe gemeente De Friese Meren.

Aan de gemeente Gaasterlân-Sleat is bij Koninklijk Besluit van 28 januari 1986, nr. 5, een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *In azuur een springende haas van keel, gaande over vijf korenaren van goud, waaiersgewijs komende uit een gebogen schildvoet, doorsneden van sinopel en goud, het goud beladen met een liggende sleutel van azuur, de baard rechts en naar boven gericht. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee maal drie parels.*

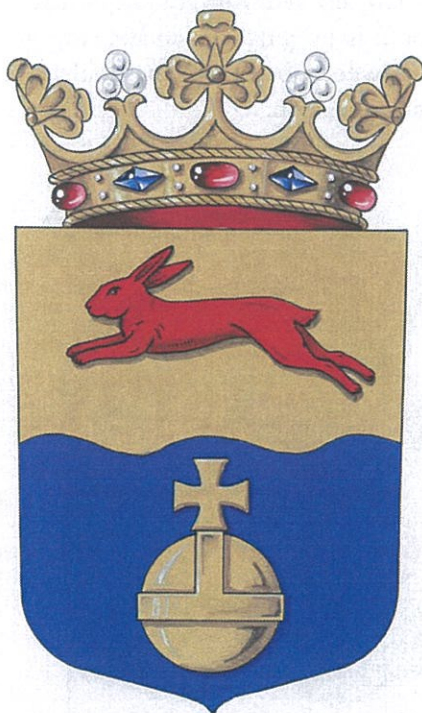
Voor de gemeente Lemsterland is bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 25 maart 1818 een wapen bevestigd, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *Van zilver met een arm van keel, komende van de regter zijde van het schild, dragende op zijne hand een wereldkloot van goud. Het schild gedekt met een kroon van goud.*

Aan de gemeente Scharsterland (naamswijzing in Skarsterlân per 1 maart 1985) is bij Koninklijk Besluit van 30 aug. 1984, nr. 12, een wapen verleend, waarvan de beschrij-

ving luidt: *Doorsneden; I in azuur een springende haas van goud; II in goud een rechterarm van natuurlijke kleur, gekleed van keel, komende uit de rechter schildrand en houdende een omgekeerde rijksappel van azuur met een breedarmig kruis van sabel, dat tussen de vingers doorsteekt. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee maal drie parels.*

Bij brief van 19 februari 2014 verzochten burgemeester en wethouders van De Friese Meren de Raad om een voorstel te doen voor een nieuw gemeentewapen. De nieuwe gemeente De Friese Meren (ruim 50.000 inwoners) wordt gevormd door vijftig dorpen en het kleinste Friese stadje, Sloten. De plaatsen Joure en Lemmer zijn qua inwonertal de grootste kernen met respectievelijk circa 13.000 en 10.000 inwoners. De naam van de nieuwe gemeente, in de Friese variant De Fryske Marren, bood de mogelijkheid om een eenvoudig sprekend wapen te introduceren, waarin een van beide gaande Friese leeuwen (Friesland) vergezeld van drie blokjes (de samenstellende gemeenten) in de bovenste schildhelft wordt gecombineerd met een zilveren onderste schildhelft ('de meren'). Deze keuze kwam mede voort uit het feit dat de verschillende – voornamelijk natuurlijke – figuren uit de wapens van de drie fusiegemeenten zich niet gemakkelijk laten combineren zonder een van de gemeenten tekort te doen. Toch kon dit eerste ontwerp van de Raad, omschreven als 'gedeeld; I in blauw een gaande leeuw vergezeld van drie blokjes, alles van goud; II van zilver' geen enthousiasme bij het gemeentebestuur van De Friese Meren teweegbrengen.

Het tweede wapenontwerp in 's Raads advies van 7 april ging uit van de wapens van de drie samenstellende gemeenten. Het combineerde in een golvend doorsneden schild twee overheersende figuren uit de wapens van de drie voormalige gemeenten: een springende haas (Gaasterlân-Sleat en Skarsterlân) en een rijksappel (Lemsterland en Skarsterlân). De kleurstelling van de figuren was ontleend aan Gaasterlân-Sleat (de rode haas) en Lemsterland (de gouden rijksappel). De golvende doorsnijding verwees naar De Friese meren.

Dit tweede ontwerp werd goed ontvangen en op 10 juni door het gemeentebestuur bij het Kabinet van de Koning officieel aangevraagd, gedekt met de kroon, die ieder van de voormalige gemeenten heeft gevoerd.

Bij Koninklijk Besluit van 18 juli 2014, nr. 2014001161, werd aan de gemeente De Friese Meren een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

Golvend doorsneden; I in goud een springende haas van keel; II in azuur een rijksappel van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en tweemaal drie parels.

Nissewaard

Bij Wet van 14 mei 2014 (Stb. 189) zijn de gemeenten Bernisse en Spijkenisse per 1 januari 2015 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Nissewaard.

Aan de gemeente Spijkenisse is bij Koninklijk Besluit van 14 juni 1961, nr. 23, een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidde als volgt: *Gedwarsbalkt van zes stukken azuur en goud, de azuren balken beladen met vier, drie en twee St. Andrieskruisjes. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

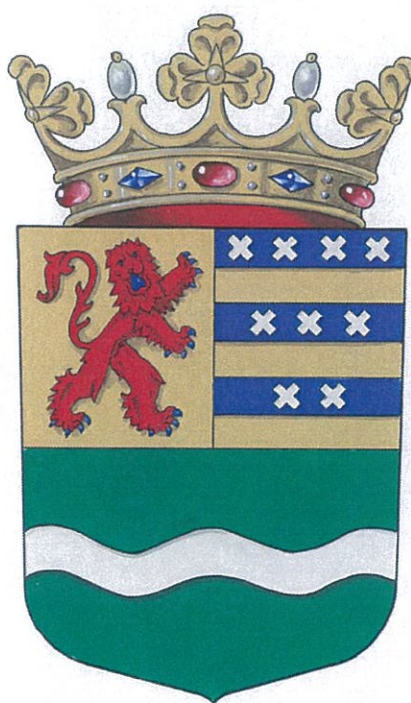
Aan de gemeente Bernisse is bij Koninklijk Besluit van 9 december 1981, nr. 8, een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidde als volgt: *Gedeeld; I doorsneden; a in goud een omgewende aanzijnde leeuw van keel, getongd en genageld van azuur, b gedwarsbalkt van zes stukken, azuur en goud, de balken van azuur beladen met vier, drie en twee schuinkruisjes van zilver; II in zilver een paal van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Bij brief van 13 maart 2014 verzocht de Stuurgroep herindeling Nissewaard de Raad om twee ontwerpen voor een nieuw gemeentewapen te vervaardigen, waarbij in één wapen elementen uit de oude gemeentewapens zouden moeten terugkeren.

De nieuwe gemeente ligt aan de oostzijde van het eiland Voorne-Putten, waarbij de gemeente Spijkenisse geheel op het eiland Putten en de gemeente Bernisse gedeeltelijk op Voorne en gedeeltelijk op Putten ligt. De rivier de Bernisse, die door de gelijknamige gemeente stroomt, vormt de grens. De gemeente Spijkenisse voert het wapen van de heren van Putten; het gedeelde wapen van de gemeente Bernisse toont in de (heraldisch) rechterschildhelft de wapens van Voorne (Ia) en Putten (Ib) en symboliseert in de (heraldisch) linkerschildhelft de rivier de Bernisse, die eerder al is opgenomen in het wapen van Geervliet (II). De Raad deed in zijn advies van 7 april twee voorstellen, die beide uit elementen van de wapens van de twee fusierende gemeenten bestaan.

Het eerste ontwerp gaf in een doorsneden wapen in de bovenste schildhelft gedeeld Voorne (de omgewende Hollandse leeuw) en Putten (de gedeeltelijk beladen dwarsbalken); in de onderste schildhelft een golvende dwarsbalk, het naamgevende element 'Nissewaard'. De naam Nissewaard is een samenvoeging van het woord 'nisse' uit de namen van de fusiegemeenten met 'waard', de naam van een door rivieren omsloten gebied. Dit wordt verbeeld met in groen (waard) een golvende dwarsbalk van zilver (rivier). De voorkeur van de Raad ging uit naar dit eerste ontwerp.

Het tweede ontwerp was een combinatie van het volledige wapen van Spijkenisse (de gedeeltelijk beladen dwarsbalken van Putten) met als hartschild de omgewende leeuw van Voorne, conform de (heraldisch) rechterschildhelft van Bernisse (Ia Voorne en Ib Putten).

De stuurgroep koos een maand later, in navolging van de Hoge Raad van Adel, voor het eerste ontwerp. Hoewel de Raad de nieuwe gemeente de optie gaf om ter dekking van haar nieuwe wapenschild de bijzondere kroon van zeventien parels van de voormalige gemeente Oudenhorn (in 1980 opgegaan in Bernisse) te voeren in plaats van de standaardkroon van de beide fusiegemeenten, maakte de stuurgroep daar geen gebruik van.

Bij Koninklijk Besluit van 2 juli 2014, nr. 2014001292, werd aan de gemeente Nissewaard een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

Doorsneden; I gedeeld; a in goud een omgewende aanzijnde leeuw van keel, getongd en genageld van azuur; b gedwarsbalkt van zes stukken azuur en goud, de azuren balken beladen met vier, drie en twee St. Andries-kruisjes [van zilver]; II in sinopel een golvende dwarsbalk van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

